

Francoski inštitut v Sloveniji se je lani odločil leto stripa počastiti tako, da Nodierjevo nagrado za literarni prevod iz francoščine (tokrat jo je podelil tretjič, imenuje pa se po francoskem pisatelju, prevajalcu in leksikografu Charlesu Nodierju) posveti deveti umetnosti. Žirija je med stripi, prevedenimi med letoma 2015 in 2020, izbrala finaliste, ki so izkazali najizrazitejšo literarno ambicijo, jezikovno virtuoznost in učinkovito slovenjenje.

Ob Nodierjevi nagradi za leto 2020

Katja Šaponjić: Obožujem napetost in koncentracijo, ki se ustvarita ob branju podobe

Nagrado je decembra 2020 prejela **Katja Šaponjić**, francistka in slovenistka, prevajalka klasičnih in sodobnih frankofonskih avtorjev, kot so Gaël Faye, Albert Camus in Kamel Daoud, od leta 2013 pa tudi hišna prevajalka pri založbi VigeVageKnjige, ki sicer živi in ustvarja v Bruslju. Prepričala je zlasti z risoromanoma *Neustrašne: portreti neuklonljivih žensk* Pénélope Bagieu (VigeVageKnjige, 2019), serijo vinjet o življenju žensk, ki so zaznamovale zgodovino, in *Katarza* (VigeVageKnjige, 2016) karikaturista in striparja Rénalda Luzierja Luza iz satiričnega časopisa *Charlie Hebdo*, ki je 7. januarja 2015 doživel teroristični napad. Žirija je Katji Šaponjić izrekla tudi priznanje za ves prevodni stripovski opus, ki med drugim zajema delo *Otto, uzrti človek* M. A. Mathieuja, *Brodeckovo poročilo* M. Larceneta in sodelovanje pri prevodu stripovske serije *Ariol* E. Guiberta in M. Boutavanta (vse pri založbi VigeVageKnjige). Z njim je poskrbela za večjo prepoznavnost brbotajoče frankofone stripovske ustvarjalnosti v Sloveniji.

Katja Šaponjić

DSKP: V zadnjih letih čedalje širše slovensko občinstvo odkriva, kaj vse omogoča pripovedovanje zgodb v mediju stripovske umetnosti. Se strinjaš s trditvijo, da risoroman ni le malo boljši (ali umetniški) strip, temveč samostojna literarna zvrst?

Šaponjić: Vsekakor. Risoromanu odpirajo vrata celo literarne nagrade, sicer tradicionalno namenjene leposlovju. Obstaja malo morje študij, poglobljene teorije, specializiranega revialnega tiska, forumov, konferenc, festivalov itd., ki dokazujejo, da to ni več vprašanje.

Ko danes govorimo o stripu in risoromanu, se moramo zavedati, da govorimo o izjemno razplatenem žanru z osupljivo estetsko, pripovedno in izrazno močjo.

DSKP: Strip in risoroman imata, kot praviš, svoje zakonitosti, svoj sistem izraznih sredstev. Literarna prevajalka si že dolgo. Za sabo imaš Agoto Kristof, Alice Munro, Camusa, Daouda ... Kako se po tvoji izkušnji stripovsko prevajanje razlikuje od prevajanja leposlovja?

Šaponjić: Morda je glavna razlika že v načinu branja. Medtem ko leposlovje, zelo splošno rečeno, beremo verižno, torej besedo za besedo, stavek za stavkom, stran za stranjo, strip in risoroman beremo večdimenzionalno. Če sem pretirano slikovita, se mi vsiljuje primerjava med egipčanskimi hieroglifi in animacijo 3D. To globino ustvarja risba. Kako brati risbo in vpetost

besedila v njej? Kakšno je njuno razmerje? Kako zelo je organsko prepleteno? Kako nujno je besedilo za pripoved? Kako silna je pripovedna moč podobe? Vse to so vprašanja, s katerimi se kot prevajalka leposlovja nisem ukvarjala. Pri stripovskem prevajanju besedila ne bo definiral le tekst, ampak ga bo obarvala tudi podoba. Ravno ta bo odločila, ali bom denimo »silence« prevedla kot tišina, spokojnost, tihotnost ali kaj drugega.

DSKP: Žirijo je pri tvojih prevodih očaralo to, da je besedilo po moči enakovredno podobi in da bralca s samostojno silo vleče naprej. V *Neustrašnih* je na primer veliko humorja, primerjava pokaže, da so rešitve domiselne, naravne, res izpiljene. Kako si to dosegla?

Šaponjić: Tu mi je vsekakor pomagal avtorčin risarski slog, ki je tako hudomušen in nabrit. Če je človek dojemljiv za ekspresivnost podobe, potem veliko težje zgreši register in jezikovne domislice. Mislim, da je Pénélope Bagieu uspelo junakinje izrisati in izpisati tako, da so zares oživele, zraven pa pretihotapiti sporočilo, da je neustrašnost nekaj, kar ni lastno le vitezom in hollywoodskim karikaturam, temveč je nekaj zelo človeškega in celo vsakdanjega, prepoznamo pa jo po tem, da je nalezljiva, da navdihuje. Pri prevajanju sem se torej družila z zelo živimi osebami, tako da sem se zlahka vživela vanje, kar mi je razgibalo jezik.

DSKP: V Luzovem risoromanu *Katarza* si najbrž naletela na drugačne izzive. Izbira besedišča v prevodu, recimo vulgarizmov, je zelo posrečena, ne zveni papirnato, ohranjena je aforistična zaostrjenost ... Kako si se spopadala s to mešanico brutalnosti in nežnosti, shrhljivega verizma in »neodgovorne« igrivosti?

Šaponjić: *Katarza* je bila res izziv. Mislim, da je bilo odločilno to, da je debelo plast satire presevala ogoljenost človeka, ki je doživel strašno izgubo in ne ve, ali mu bo uspelo najti način, kako na novo zasnovati svoj svet, ki bo vseboval to izkušnjo, a jo bo hkrati prerasel. Poskušala sem čim natančneje slediti avtorjevimi premikom med »človekom« in »satirikom«.

DSKP: **Kako v tistih stripih in risoromanih, v katerih je potreba po neposrednosti še izrazitejša, premaguješ težave z znanim prepodom med slovenskim knjižnim in pogovornim jezikom?**

Šaponjić: Pri meni gre tu res bolj za vprašanje samozaupanja in poslušanja. Slovenščina je lahko tako grozno obremenjena s »pravilnostjo«, kar lahko jezik seveda zaduši. Zato mi je pri stripovskem prevajanju dober kompas atmosfera, ki jo zaznam, ko berem original. Mi jo uspe poustvariti v prevodu? Ali v prevodu ne krnim pljučne kapacitete originala? Najlažje mi je seveda prevajati knjižni jezik. Ta register poznam, v njem sem lahko dosledna. Veliko težje mi je ohranjati doslednost v pogovornem jeziku, ker se mi zdi, da lahko v slovenščini zelo hitro zdrzneš v katero od narečij in s tem nehoti lokaliziraš osebe in dogajanje. Tudi za dialoge v slovenskem filmu je na primer dolgo veljalo, da so prisiljeni, da ne delujejo. Kaj se je moralo zgoditi, da zdaj tega k sreči ne moremo več reči? Nimam odgovora, a zdi se mi, da ima to opraviti ravno s samozaupanjem in posluhom.

DSKP: **V prevodih, za katere si bila nominirana, si pokazala širok razpon: od pretresljivega *Brodeckovega poročila* do iskrivega *Ariola* za mlajšo publiko. Kaj te še zanima v prihodnje?**

Šaponjić: Mislim, da še nisem dosegla zenita v stripovskem prevajanju. (Smeh.) Ne v jezikovnem ne v ljubiteljskem smislu. Kadar naletim na risoroman ali strip, v katerem me že takoj nagovori podoba, in med branjem ugotovim, da je besedilo enako močno, je vznemirjenost pri prevajanju nekaj, kar težko opišem in kar odtehta ves čas in napor, vložena v delo. Obožujem napetost in koncentracijo (včasih tudi zadrževanje diha), ki se ustvarita ob branju podobe, in neskončno potrpljenje, h kateremu te prisili natančno opazovanje. Seveda se vsi ti občutki razlikujejo od dela do dela. Nazadnje sem dih zadrževala pri prvi knjigi *Blasta* in zdaj že komaj čakam, da začnem prevajati drugo.

DSKP: **Tvojih prihodnjih izbir se veselijo tudi bralci. Ampak če bi smela na samotni otrok vzeti le tri risoromane, katera trojica bi to bila?**

Šaponjić: Ali lahko štirje deli *Blasta* štejejo za eno enoto? Potem bi vzela *Blast* Manuja Larceneta, *Samega* Christopha Chaboutéja in *Pépée* Adriena Demonta.